PRÍRODNOVEDNÉ ŠTIPENDIÁ HUSOVEJ NADÁCIE

Program pre Českú republiku a Slovenskú republiku

Zmysel programu
Intenzívny rozvoj vedeckého bádania viedol k tomu, že sa od počiatku 20.storočia postupne roztvárala intelektuálna priepasť medzi prírodnými a humanitnými vedami, a to dokonca až do takej miery, že sa začalo hovoriť o „dvoch kultúrach", ktoré spolu nedokážu komunikovať, pretože ich bádateľské postupy i výsledky sú radikálne odlišné. Tento rozdiel medzi oboma druhmi vied bol navyše umocnený faktom, že prírodné vedy čoraz dôraznejšie nachádzali „odbytisko" pre svoje objavy v aplikačnej sfére, najmä v priemysle a obchode, v neposlednom rade aj vo vojensko-priemyselnom komplexe. Humanitné vedy, ktoré také aplikácie nemohli a nemôžu ponúknuť, zdanlivo zostávali v pozadí, akoby sa oneskorovali, hoci v skutočnosti radom svojich objavov a viac či menej odôvodnených apelov upozorňovali na nebezpečenstvo, ktoré hrozí ľudstvu práve z prebujneného a nekontrolovaného vedecko-technického rozvoja. Mnohí významní bádatelia si ale zhruba od 20. rokov minulého storočia začali uvedomovať toto nebezpečenstvo, a rad z nich – nielen z humanitných odborov – sa potom veľmi aktívne usiloval o to, aby sa vedecké myslenie ako výraz a prejav jednoty európskej racionality dokázalo postaviť nebezpečenstvám, ktoré si nezriedka samo pripravuje svojou lúpežívosťou, mamonárstvom, ziskuchtivosťou, ale aj nerozhodnosťou a váhavosťou. Je prirodzené, že nové cesty najľahšie a najefektívnejšie nachádzajú mladí ľudia. Preto sa nadácia obracia k začínajúcim bádateľom, k mladým ľuďom, ktorí pociťujú spoluzodpovednosť za svoj vlastný intelektuálny a morálny rast rovnako intenzívne ako za svet.

Komu je program určený
Štipendium je určené pre študentov maturujúcich v danom roku, ktorí sú prijatí na univerzitné štúdium programov matematiky, fyziky, chémie, biológie alebo medicíny na vysokej škole kdekoľvek na svete.

Výška štipendia a spôsob výplaty
Štipendium činí 60 tis. Kč.

Výber štipendistov
Najviac troch štipendistov ročne vyberá Správna rada nadácie na základe svojho vlastného posúdenia nimi preukázanej schopnosti premýšľať o otázkach vedy z hlbšej perspektívy.

Žiadosť o štipendium
Okrem vyplnenia základných údajov o uchádzačovi do webového formulára musí žiadosť o udelenie grantu obsahovať ako prílohy (v súboroch PDF):

I. Doklad o prijatí na štúdium daného programu na vysokej škole v ktorejkoľvek

zemi pre nasledujúci akademický rok

II. Doklady o účasti na odborných súťažiach, olympiádach a pod.

III. Samostatne napísanú esej v dĺžke maximálne 6 normostrán na základe jednej z nasledujúcich úloh:

A) Vyberte si jeden z nasledujúcich filozofických textov ako základ pre svoje vlastné úvahy:

a) Základné otázky vedy hlboko premyslel Kant. Čo vám hovorí text z *Kritiky čistého rozumu* (Predslov k druhému vydaniu, B XII-XIV)?

b) Novoveká veda býva spájaná s radikalitou prístupu Descarta k poznaniu a ľudskej slobode. Čo vám hovorí text z *Pravidiel pre vedenie rozumu* (prvé a druhé pravidlo, AT X, 359, 5 – 366, 9)?

c) Túžba po poznaní sa stáva aj témou poetickou a jedným z príkladov toho je i Goetheho spodobenie vzťahu vedca a diabla. Čo vám hovorí text z *Fausta* (prvý diel, Študovňa)?

d) Nad charakterom, príčinami a spôsobmi prekonania krízy európskej vedy sa vo svojej fenomenológii hlboko zamýšľal Edmund Husserl. Čo vám hovorí text z Krize evropských věd a transcendentální fenomenologie (Příloha XXVII, ke kapitole 73, Academia, Praha 1972, s. 546-548)?

e) Otázkam vnútornej komplexnosti a ambivalentnosti súčasnej vedy, jej spoluzodpovednosti za stav súčasného sveta venoval mimoriadnu pozornoť Edgar Morin. Čo vám hovorí text z Vědy a svědomí (kap. V. Odpovědnost badatele vůči společnosti a člověku, Atlantis, Brno 1995, s. 79-80)?

(České preklady uvedených častí textov sú uchádzačom k dispozícii na webových stránkach nadácie)

f) O nezastupiteľnej úlohe a možnostiach filozofie prispieť k riešeniu naliehavých problémov človeka, spoločnosti a sveta dnešnej doby uvažuje Kristína Korená vo svojej prednáške. Inšpirujte sa jej príspevkom a predstavte svoj vlastný pohľad na stav dnešného sveta a jeho najzávažnejšie problémy, ako aj na možnosti človeka, ako tieto problémy riešiť.

(Text prednášky „Ako nám môže pomôcť filozofia v dnešnom svete?“, 9 strán, v slovenčine, je uchádzačom k dispozícii na webových stránkach nadácie.)

B) V duchu nasledujúcej úlohy nájdite filozofický text, ktorý rezonuje s vašimi úvahami:

Prírodné vedy a filozofia

Hľadanie rovnováhy medzi realitou prírody a ľudským poznaním

Zamyslite sa nad nasledujúcimi tézami:

„Má príroda vnútorný poriadok, ktorý môžeme objaviť prostredníctvom našich zmyslov a rozumu?

„Je veda zdrojom konfliktov alebo nádeje pre spoločnosť?“

„Do akej miery môže popularizácia vedy preklenúť priepasť medzi odborníkmi a širokou verejnosťou a kde začína nebezpečenstvo skreslenia alebo nadmerného zjednodušenia? (Mala by popularizácia vedy za každú cenu klásť dôraz na zrozumiteľnosť, aj keby to znamenalo obetovať presnosť, alebo je presnosť prioritou, aj keby sme tým stratili časť publika?)“

Objavte významného filozofa, ktorý sa zamýšľal nad uvedenými tézami, a na základe konkrétneho úryvku z jeho diela zvážte argumenty za a proti jeho tvrdeniam. Na zamyslenie si môžete vybrať jednu alebo viaceré z uvedených téz. Zvážte možné konflikty alebo súvislosti medzi konkrétnymi vedeckými disciplínami a filozofickými myšlienkami súvisiacimi s uvedenými otázkami.

Odporúčaný postup pri písaní eseje:
1) Najskôr zhrňte svoj pôvodný postoj k danej problematike bez zohľadnenia teoretického/filozofického textu.
Dĺžka približne 1 štandardná strana.
2) Následne predstavte postoj vybraného autora. Do tohto zhrnutia nezaraďujte svoje vlastné postrehy, ale snažte sa prijať perspektívu textu, na ktorý sa odvolávate.
Dĺžka: 1–2 štandardné strany.
3) Až po dokončení týchto krokov by ste sa mali pokúsiť „diskutovať“ s autorom a vytvoriť si vlastný, najlepšie nový názor na danú problematiku.

Formálne požiadavky na esej
o dĺžka: 1 800–2 200 slov (približne 6 štandardných strán)
o citácie podľa ČSN ISO 690 alebo APA (stručné poznámky + bibliografia)
o jasná štruktúra s nadpismi (Úvod, Teoretický rámec, Argumentácia, Reflexia, Záver)
o uvedenie zdroja citovaného úryvku

Žiadosť ďalej môže obsahovať:
IV. Vlastnú literárnu a odbornú tvorbu a pod.
V. Vyjadrenie učiteľa odboru

Inšpirácia
Úspešných žiadateľov prosíme, aby nám z času na čas napísali, kam sa posunuli a čo teraz robia. Bude to pre nás inšpiráciou.

Časový harmonogram
Vyhlásenie programu: 1. 9. 2026
Uzávierka žiadostí : 2. 9. 2027
Vyhlásenie výsledkov: 18. 11. 2027

Kontakty
Vzdělávací nadace Jana Husa
Cihlářská 15, 602 00 Brno
Kontaktná osoba: Mgr. Jana Švábová
Telefón: 530 331 240
E-mail: jsvabova@vnjh.cz nebo vnjh@vnjh.cz
Webové stránky: www.vnjh.cz